

Cornariano — A. Cioran) privind rolul cetății Soroca în cadrul războiului contra turcilor încheiat cu pacea de la Carlovitz (1699), precum și lucrarea lui Dimitrie Cantemir, **Viața lui Constantin Vodă Cantemir**, cu precizări privind fortificația ca atare și asedierea acesteia de către turci în 1693. Deasemenea, pentru istoricul fortificațiilor medievale românești prezintă importanță și lucrarea lui Al. Lapedatu, **Considerațiuni istorico-arheologice asupra cetăților moldovenești** (BCMI), 1913, p. 57—66). Aceste completări pe care le considerăm absolut necesare privind cunoașterea în amănunt a monumentului în cauză, nu diminuează meritele științifice ale cărții lui Gh. F. Cebotarenko, adresată, cum arătam la începutul rîndurilor de față, unui cerc larg de cititori.

Această versiune în limba rusă, cu o bogată ilustrație alcătuită din planuri și relevee ale cetății, inscripții pe pietre, arme și unelte, precum și ceramică de interior și de uz comun, întregind în chip fericit textul, reprezintă o importantă contribuție științifică la cunoașterea artei militare medievale din Moldova în epoca lui Ștefan cel Mare și a urmașilor săi.

Alexandru Andronic

RADU-ȘTEFAN CIOBANU, **Neagoe Basarab**, Ed. Militară, București, 1986, 200 p. („Domnitori și voievozi“, vol. 29).

Voievodului Neagoe Basarab „acest Marc Aureliu al Țării Românești, principe artist și filosof“, după expresia fericită a lui B. P. Hasdeu, istoricul Radu Ștefan Ciobanu îi închină această lucrare, în preajma împlinirii a 475 de ani de la urcarea sa pe tronul Țării Românești. În „cuvîntul înainte“ al autorului, care ne-a mai dat recent două interesante lucrări despre Vlad Țepeș și stolnicul Constantin Cantacuzino, apărute în prestigioasa colecție „Pe urmele lui...“, se arată că locul lui Neagoe Basarab este prin întreaga sa operă politică, economică și culturală alături de marii bărbați ai neamului, Mircea cel Mare, Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul ș.a.

În mod obișnuit, opera lui Neagoe Basarab este ilustrată prin cel puțin două remarcabile realizări, una în domeniul arhitectonic și artistic — monumentul de cult de la Curtea de Argeș —, cealaltă în domeniul literar. **Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie**, considerată de Hasdeu drept „un falnic monument de literatură, politică, filosofie și elocvență la străbunii noștri“. Aceste două creații de excepție sînt atît de cunoscute, încît în mod firesc orice om de cultură le asociază viața și domnia voievodului muntean, omîțindu-se, de cele mai multe ori, alte realizări ale domniei sale, așa cum de fapt a remarcat și

autorul cărții de față. Adresată îndeosebi publicului larg, lucrarea aduce în circuitul științific o serie de elemente documentare inedite și de interpretare personală a faptelor, toate bazate pe un bogat aparat critic, corespunzător exigențelor actuale.

Lucrarea oferă o imagine complexă, cât mai apropiată de realitate, stabilindu-se și coordonatele esențiale ale domniei lui Neagoe Basarab. Totodată, ea conturează premise pentru noi cercetări și scrieri pe o temă atât de incitantă. Volumul este structurat pe cinci capitole. Primul capitol intitulat sugestiv **Vremuri tulburi la Dunărea de jos** se încheie cu importanta concluzie venim acceptată în istoriografia noastră că „Țările române au reușit veacuri întregi după căderea Constantinopolului, să ducă o politică înțeleaptă, de echilibru, între puterile creștine și sublima Poartă. Astfel, cîrmuitorii statelor românești au putut să beneficieze de o perioadă de liniște evitînd transformarea țărilor române în pašalcuri și să-și mențină un regim de largă autonomie, în condițiile în care celelalte țări sud-est europene fuseseră șterse de pe harta politică a Europei“ (p. 24—25). În cel de-al doilea capitol se arată descendența ilustră a lui Neagoe Basarab. Născut în 1481 sau 1482, Neagoe se va declara descendent direct din Basarab cel Tânăr (Țepeluș), cu toate că, în realitate, aparținea puternicii familii a boierilor craiovești. Ascendența viitorului domn coincide cu acea epocă boierburată din istoria Țării Românești, din a cărei politică se va inspira mai târziu și pe care o va continua creator atunci cînd va cîrmui țara. Urcarea pe tron a lui Neagoe Basarab, apreciată prin rejudecarea documentelor, infirmă mai vechea teză conform căreia domnul ar fi venit în scaunul Munteniei ca exponent al Imperiului otoman. Studiile recente arată că în realitate voievodul a fost ajutat să ocupe tronul de rudele sale și că a înțeles din primul moment să continue politica tradițională de echilibru, evitînd orice amestec străin în problemele interne. În următorul capitol se evidențiază că acest ilustru domn a inaugurat un deceniu de pace și armonie, îndreptîndu-și eforturile în direcția realizării unui echilibru între doctrina sa politică și modul de guvernare. Sursele principale ale filosofiei și gîndirii politice sînt desigur — nici nu se putea altfel în acea epocă — religioase. Aceasta însă se întrepătrund și sînt trecute prin filtrul firii și înțelepciunii românești, ale voievodului cărturar.

O atenție specială merită **Învățăturile lui Neagoe Basarab**, care dețin primatul în complexa artă a cîrmuirii politice și militare în sud-estul Europei, impunîndu-se mai ales prin caracterul ei de sinteză, străbătută de un ton propriu și de o fluentă fermecătoare aparținînd liricii medievale (v. **Studiu introductiv** semnat de D. Zamfirescu și G. Mihăilă **Învățăturile lui Neagoe Basarab**, București, 1970, p. 5—104).

Ilustrația adecvată și bibliografia selectivă întregind lucrarea, deși ar fi fost de dorit și existența unui indice a cărui utilitate nu mai necesită demonstrație (și de a cărui lipsă suferă întreaga colecție). În final, bunele aprecieri se impun la adresa cărții și autorului, sperînd că este doar un început în abordarea complexă — monografică — a epocii ilustrate de principele-cărturar.

Nicolae Ionescu